

Η αρχή της φιλοξενίας

Jacques Derrida

Στο τελευταίο βιβλίο σας, *Περί φιλοξενίας*,¹ αντιπαραθέτετε «τον απροϋπόθετο νόμο της απεριόριστης φιλοξενίας» και «τους νόμους της φιλοξενίας, των δικαιωμάτων και των καθηκόντων που πάντοτε είναι υπό όρους και υπό προϋποθέσεις». Τι εννοείτε με αυτό;

Οι ευθύνες και οι αποφάσεις οφείλουν να λαμβάνονται μεταξύ αυτών των δυο μορφών φιλοξενίας. Δοκιμασία φοβερή, διότι, ακόμη και εάν αυτές οι δύο φιλοξενίες δεν αλληλοαναιρούνται, παραμένουν ετερογενείς, την ίδια στιγμή που απευθύνονται η μια στην άλλη με τρόπο που προκαλεί αμηχανία και σύγχυση. Αναμφίβολα δεν είναι όλες οι ηθικές της φιλοξενίας ίδιες, εντούτοις, δεν υπάρχει ούτε πολιτισμός ούτε κοινωνικός δεσμός χωρίς μια αρχή

1. Ζακ Ντερριντά-Αν Ντυφουρμαντέλ, *Περί φιλοξενίας: Η Αν Ντυφουρμαντέλ προσκαλεί τον Ζακ Ντερριντά να απαντήσει*, μτφρ.-σημ. Βαγγέλης Μπιτσώρης, Αθήνα: Εκκρεμές, 2006. Εκτός του *Περί φιλοξενίας*, ο Ντερριντά αναπτύσσει τη συλλογιστική του περί φιλοξενίας κυρίως στα εξής κείμενα: *Adieu à Emmanuel Lévinas*, Παρίσι: Galilée, 1997· «Φιλοξενία, δικαιοσύνη και ευθύνη: Διάλογος με τον Jacques Derrida», στο Γεράσιμος Κακολύρης (επιμ.), *Η πολιτική και ηθική σκέψη του Jacques Derrida*, Αθήνα: Πλέθρον, 2015, σσ. 312-338· Mohammed Seffahi (επιμ.), *Autour de Jacques Derrida. Manifeste pour l'hospitalité*, Παρίσι: Paroles l'Aube, 1999· «Hostipitalité», στο Ferda Keskin & Önay Sözer (επιμ.), *Pera Peras Poros: atelier interdisciplinaire avec et autour de Jacques Derrida*, Κωνσταντινούπολη: ΥΚΥ, 1999, σσ. 17-44 (αγγλική έκδοση: «Hostipitality», *Angelaki: Journal of the Theoretical Humanities*, τόμ. 5, τχ. 3, 2000, σσ. 3-18)· «Hostipitality», στον ίδιο, *Acts of Religion*, επιμ.-εισαγ. Gil Anidjar, Ν. Υόρκη & Λονδίνο: Routledge, 2001, σσ. 358-420.

φιλοξενίας. Αυτό επιβάλλει —προκαλεί μάλιστα την επιθυμία για αυτή— μια υποδοχή χωρίς επιφυλάξεις και χωρίς υπολογισμό, μια απεριόριστη έκθεση στον ερχόμενο. Κι όμως, μια πολιτισμική ή γλωσσική κοινότητα, μια οικογένεια, ένα έθνος, δεν μπορούν παρά να αφήσουν τουλάχιστον μετέωρη, ή ακόμη και να αθετήσουν αυτή την αρχή της απόλυτης φιλοξενίας, προκειμένου να προστατεύσουν ένα «κατ' οίκον», αναμφίβολα, διασφαλίζοντας το «ίδιον» και την ιδιοκτησία ενάντια στην δίχως όρια έλευση του άλλου· αλλά και για να προσπαθήσουν να πραγματώσουν την υποδοχή, να την προσδιορίσουν, να την καταστήσουν συγκεκριμένη, να τη δρομολογήσουν. Εξ ου και οι «όροι» που μετατρέπουν το δώρο σε συμβόλαιο, το άνοιγμα σε λελογισμένο σύμφωνο [racte policée]· εξ ου και τα δικαιώματα και τα καθήκοντα, τα σύνορα, τα διαβατήρια και οι πύλες εισόδου, οι νόμοι για τη μετανάστευση η ροή της οποίας, λένε, πρέπει να «ελεγχθεί».

Είναι αλήθεια ότι τα διακυβεύματα της «μετανάστευσης» δεν καλύπτουν με κάθε αυστηρότητα, οφείλουμε να το υπενθυμίσουμε, εκείνα της φιλοξενίας που πηγάζουν πέρα από το πολιτειακό [civique] ή το καθαρά πολιτικό πεδίο. Εντούτοις, στα κείμενα που αναφέρετε, αναλύω κάτι που δεν αποτελεί μια απλή αντίθεση μεταξύ του «απροϋπόθετου» και του «υπό όρους». Αν οι δύο έννοιες της φιλοξενίας δεν μπορούν να αναχθούν η μία στην άλλη, πρέπει πάντα να εφευρίσκουμε τις καλύτερες διευθετήσεις, τις λιγότερο κακές συνθήκες, την πιο δίκαιη νομοθεσία στο όνομα της καθαρής και υπερβολικής φιλοξενίας, για να την καταστήσουμε όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική. Αυτό είναι αναγκαίο, ώστε να αποφυγούμε τα φαύλα αποτελέσματα μιας απεριόριστης φιλοξενίας, της οποίας επιχείρησα να προσδιορίσω τους κινδύνους. Να υπολογίσουμε τους κινδύνους, ναι, αλλά να μην κλείσουμε την πόρτα στο μη υπολογίσιμο, δηλαδή στο μέλλον και στον ξένο —ιδού ο διπλός νόμος της φιλοξενίας. Καθορίζει τον ασταθή τόπο της στρατηγικής και της απόφασης, της βελτιωσιμότητας όπως και της προόδου. Αυτόν τον τόπο αναζητούμε σήμερα, για παράδειγμα στις αντιπαραθέσεις για τη μετανάστευση.

Συχνά ξεχνάμε ότι ακριβώς στο όνομα της απροϋπόθετης φιλοξενίας (αυτής που δίνει νόημα σε κάθε υποδοχή του ξένου) πρέπει να επιχειρούμε να καθορίζουμε τις καλύτερες συνθήκες, δηλαδή κάποια συγκεκριμένα νομοθετικά όρια και, κυρίως, κάποια συγκεκριμένα

κριμένη εφαρμογή των νόμων. Αυτό, εξ ορισμού, το ξεχνά πάντα κάποιος όταν βρίσκεται στην πλευρά της ξενοφοβίας· κάποιος μπορεί επίσης να το ξεχάσει στο όνομα μιας ορισμένης ερμηνείας του «πραγματισμού» και του «ρεαλισμού». Όταν, για παράδειγμα, πιστεύουμε ότι πρέπει να δώσουμε εκλογικά εχέγγυα στις δυνάμεις του αποκλεισμού ή των κλειστών συνόρων. Πρόκειται για μια τακτική με αμφίβολες αρχές που θα μπορούσε όντως να χάσει κάτι παραπάνω από την ψυχή της: το προσδοκώμενο όφελος.

Στο ίδιο έργο θέτετε το εξής ερώτημα: «Μήπως η φιλοξενία συνίσταται στο να υποβάλλεις ερωτήματα στον ερχόμενο;» ρωτώντας πρώτα απ' όλα το όνομά του, «ή μήπως η φιλοξενία αρχίζει με την υποδοχή χωρίς ερώτηση;».² Η δεύτερη στάση είναι περισσότερο σύμφωνη με την αρχή της «απεριορίστης υποδοχής» που επικαλεστήκατε;

Εδώ πάλι, η απόφαση λαμβάνεται στην καρδιά αυτού που μοιάζει με παραλογισμό, με το ίδιο το αδύνατο (μια αντινομία, μια ένταση ανάμεσα σε δύο νόμους εξίσου επιτακτικούς αλλά χωρίς αντίθεση). Η καθαρή φιλοξενία συνίσταται στο να υποδεχτούμε τον ερχόμενο πριν του θέσουμε όρους, πριν μάθουμε και πριν ρωτήσουμε οτιδήποτε γι' αυτόν, είτε πρόκειται για ένα όνομα είτε για κάποιο «χαρτί» που να πιστοποιεί την ταυτότητά του. Αλλά αυτή η καθαρή φιλοξενία προϋποθέτει επίσης ότι απευθυνόμαστε σ' αυτόν, ατομικά, επομένως ότι τον αποκαλούμε κάπως, και του αναγνωρίζουμε ένα κύριο όνομα: «Εσύ, πώς ονομάζεσαι;». Η φιλοξενία συνίσταται στο να κάνουμε τα πάντα για να απευθυνθούμε στον άλλο, να του αναγνωρίσουμε ένα όνομα, ακόμη και να τον ρωτήσουμε ποιο είναι το όνομά του, αποφεύγοντας όμως αυτή η ερώτηση να γίνει ένας «όρος», μια αστυνομική έρευνα, ένα φακέλωμα ή ένας απλός συνοριακός έλεγχος. Η διαφορά είναι συγχρόνως λεπτή και θεμελιώδης, η ερώτηση τίθεται στο κατώφλι του «οίκου» και στο κατώφλι μεταξύ δύο επιτοπισμών της ίδιας φράσης. Πρόκειται για μια τέχνη και μια ποιητική. Εντούτοις μια ολόκληρη πολιτική εξαρτάται από αυτήν, μια ολόκληρη ηθική αποφασίζεται από αυτήν.

Στο ίδιο κείμενο σημειώνετε: «Ο ξένος είναι κατ' αρχάς ξένος προς τη γλώσσα του δικαίου στην οποία είναι διατυπωμένο το καθήκον της φιλοξενίας, το δικαίωμα ασύλου, τα όριά του, οι γνώμονές του, η αστυνομία του. Ο ξένος οφείλει να ζητήσει τη φιλοξενία σε μια

2. Ζακ Ντερριντά-Αν Ντυφουρμαντέλ, *Περί φιλοξενίας*, ό.π., σ. 37.

γλώσσα η οποία εξ ορισμού δεν είναι η δική του».³ Θα μπορούσε να είναι διαφορετικά;

Ναι, διότι αυτό είναι ίσως η πρώτη βία την οποία υφίσταται ο ξένος: είναι αναγκασμένος να διεκδικήσει τα δικαιώματά του σε μια γλώσσα την οποία δεν μιλά. Το να αναστείλουμε αυτήν τη βία είναι σχεδόν αδύνατο, ένα ατελεύτητο καθήκον εν πάση περιπτώσει. Ένας παραπάνω λόγος για να εργαστούμε επειγόντως, προκειμένου να αλλάξουν τα πράγματα. Ένα τεράστιο και τρομερό καθήκον μετάφρασης επιβάλλεται εδώ, και δεν είναι μόνο παιδαγωγικό, «γλωσσολογικό», τοπικό ή εθνικό (η εκπαίδευση του ξένου στην εθνική γλώσσα και κουλτούρα, στην παράδοση του κοσμικού ή ρεπουμπλικανικού δικαίου για παράδειγμα). Αυτό προϋποθέτει έναν μετασχηματισμό του δικαίου, των γλωσσών του δικαίου. Όσο ασαφής και επίπονη κι αν είναι, αυτή η πρόοδος είναι εν εξελίξει. Αγγίζει την ιστορία και τα πιο θεμελιώδη αξιώματα του διεθνούς δικαίου. Υπενθυμίζετε την κατάργηση από την κυβέρνηση του Βισύ [Vichy]⁴ του διατάγματος Κρεμιέ [Crémieux] του 1870 που χορήγησε τη γαλλική υπηκοότητα στους Εβραίους της Αλγερίας. Βιώσατε αυτή την παράξενη κατάσταση, στη νεότητά σας, να είστε χωρίς υπηκοότητα. Πώς βλέπετε εκείνη την περίοδο, ξανακοιτώντας την μέσα από την απόσταση του χρόνου;

Πολλά θα μπορούσα να πω πάλι κι εδώ. Αντί αυτού που ανακαλώ, από το βάθος της μνήμης μου, θα πω μόνο αυτό που θα ήθελα να θυμίσω σήμερα: η Αλγερία εκείνης της εποχής μοιάζει τώρα, εκ των υστέρων, με ένα πειραματικό εργαστήριο, όπου ο ιστορικός μπορεί να απομονώσει επιστημονικά, αντικειμενικά, αυτό που αποτέλεσε μια καθαρά γαλλική ευθύνη για τον διωγμό των Εβραίων· ευθύνη που είχαμε ζητήσει να αναγνωρίσει ο Φρανσουά Μιττερράν [François Mitterrand], όπως έχει κάνει ευτυχώς ο Ζακ Σιράκ [Jacques Chirac] έκτοτε. Διότι δεν υπήρξε ποτέ ούτε ένας Γερμανός στην Αλ-

3. Στο ίδιο, σ. 21.

4. Μετά την ήττα της Γαλλίας από τη Γερμανία και τη συνθηκολόγησή της κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, εγκαταστάθηκε στην «ελεύθερη ζώνη» της χώρας, η φιλογερμανική, αντισημιτική, αντικομμουνιστική κυβέρνηση του Βισύ (Ιούλιος 1940 - Αύγουστος 1944), υπό την ηγεσία του γάλλου στρατάρχη του Α' Παγκοσμίου πολέμου Ανρί-Φιλίπ Πεταίν (Henri-Philippe Pétain, 1856-1951), η οποία συνεργάστηκε με τη ναζιστική Γερμανία. Η συγκεκριμένη κυβέρνηση πήρε το όνομά της από την πόλη Βισύ, η οποία αποτέλεσε έδρα της, αλλά και πρωτεύουσα της «ελεύθερης ζώνης».

γερία. Τα πάντα εξαρτήθηκαν από την εφαρμογή εκ μέρους των Γάλλων, αυτών και μόνο, του διπλού καθεστώτος των Εβραίων. Στις δημόσιες υπηρεσίες, στο σχολείο και το πανεπιστήμιο, στη διαδικασία κατάσχεσης των περιουσιών, αυτή η εφαρμογή ήταν ενίοτε πιο βράναυση από ότι στην ίδια τη Γαλλία: ένα στοιχείο προς κατάθεση στους φακέλους των δικών και των δηλώσεων μετάνοιας που βρίσκονται σε εξέλιξη.

Ο Μισέλ Ροκάρ [Michel Rocard]⁵ είχε δηλώσει εδώ και κάποια χρόνια, ότι «η Γαλλία δεν μπορούσε να υποδεχθεί όλη την αθλιότητα του κόσμου». Τι σκέψεις σάς γεννά αυτή η φράση; Τι γνώμη έχετε για τον τρόπο με τον οποίο η κυβέρνηση Ζοσπέν [Jospin] προβαίνει αυτή τη στιγμή στη μερική νομιμοποίηση των παράνομων μεταναστών [immigrés clandestins];

Αν θυμάμαι καλά, ο Μισέλ Ροκάρ ανακάλεσε αυτή την ατυχή φράση. Διότι ή όντως είναι μια αυταπόδεικτη αλήθεια (ποιος ποτέ σκέφτηκε ότι η Γαλλία ή οποιαδήποτε άλλη χώρα, μπόρεσε ποτέ «να υποδεχθεί όλη την αθλιότητα του κόσμου», ποιος ζήτησε ποτέ κάτι τέτοιο;), ή όντως είναι η ρητορική ενός ευφυολογήματος, προορισμένου να επιφέρει περιοριστικά αποτελέσματα και να δικαιολογήσει την αναδίπλωση, την προστασία, την αντίδραση («καθώς δεν μπορούμε να υποδεχθούμε όλη την αθλιότητα —σωστά;— κανείς ποτέ δεν θα μπορέσει να μας κατηγορήσει ότι δεν κάνουμε αρκετά, ή ακόμη ότι δεν κάνουμε πλέον τίποτα απολύτως»). Αυτό είναι αναμφίβολα το (οικονομικό, οικονομίστικο και ασαφές) επακόλουθο που κάποιοι θέλησαν να εκμεταλλευτούν, και για το οποίο ο Μισέλ Ροκάρ, όπως και τόσοι άλλοι, μετάνιωσε. Όσον αφορά τη σημερινή μεταναστευτική πολιτική, αν πρέπει να μιλήσουμε σύντομα, αυτή αποτελεί αντικείμενο ανησυχίας για εκείνους που αγωνίστηκαν για τους ανθρώπους χωρίς χαρτιά (και που τους προσφέρουν κατάλυμα όταν αυτό είναι αναγκαίο, όπως κάνω κι εγώ σήμερα), τους ανθρώπους που ορισμένες υποσχέσεις τους έδωσαν ελπίδα. Τουλάχιστον δύο πράγματα μας προξενούν λύπη:

1. Ότι οι νόμοι «Πασκουά-Ντεμπρέ»⁶ δεν καταργήθηκαν, αλλά

5. Ο Μισέλ Ροκάρ υπήρξε σοσιαλιστής πρωθυπουργός της Γαλλίας από το 1988 μέχρι το 1991, κατά τη δεύτερη θητεία του Μιττερράν στη γαλλική προεδρία.

6. Αναφορά στους διαβόητους νόμους του υπουργού των Εσωτερικών Σάρλ Πασκουά (Charles Pasqua, 1927-2015) και του υπουργού των Εξωτερικών Ζαν-Λουί Ντεμπρέ (Jean-

μάλλον υπέστησαν κάποιες μικροαλλαγές.⁷ Εκτός του ότι περιεβλήθησαν με μια συμβολική αξία (κι αυτό δεν είναι άνευ σημασίας), εδώ ισχύει το ένα από τα δύο, ακόμη μια φορά: είτε διατηρούμε από αυτούς τον ουσιαστικό πυρήνα τους χωρίς να ισχυριζόμαστε το αντίθετο· είτε τους τροποποιούμε ουσιαστικά χωρίς να επιχειρούμε να σαγηνεύσουμε ή να καθησυχάσουμε μια εκλογική αντιπολίτευση της Δεξιάς ή της Ακροδεξιάς, κολλώντας πάνω τους αποκλειστικά την ετικέτα «Πασκουά-Ντεμπρέ». Αυτή η αντιπολίτευση, ούτως ή άλλως, θα αποκομίσει οφέλη από μια τέτοια οπισθοχώρηση και δεν θα αφεθεί να την αφοπλίσουν. Εν προκειμένω, χρειάζομαστε πολιτικό θάρρος, αλλαγή κατεύθυνσης, πιστή τήρηση

Louis Debré) της δεξιάς γαλλικής κυβέρνησης, σχετικά με τον «έλεγχο της μετανάστευσης». Γράφει ο Βαγγέλης Μπιτωώρας σε δύο υποσημειώσεις του σχετικά με τους νόμους Πασκουά: «Ο πρώτος νόμος “Πασκουά” —της 9ης Σεπτεμβρίου 1986, επί πρωθυπουργίας Ζακ Σιράκ— αποκαθιστά εκ νέου τη διοικητική αποπομπή των μεταναστών εκτός των γαλλικών συνόρων και τον περιορισμό της ανανέωσης της “κάρτας παραμονής δέκα ετών”. Ο δεύτερος νόμος “Πασκουά” της 24ης Αυγούστου 1993 για “τον έλεγχο της μετανάστευσης, τις προϋποθέσεις εισόδου, υποδοχής και διαμονής των ξένων” αποτελεί τη ζοφερή καμπή μιας ξενόφοβης πολιτικής που είχε ήδη αρχίσει από τον Ιούλιο του 1974 με την απόφαση της τότε κυβέρνησης να “άρει τη μετανάστευση”. Τέλος, ο τρίτος νόμος “Πασκουά” της 30ής Δεκεμβρίου 1993 θα τροποποιήσει το δεύτερο σύμφωνα με τις αποφάσεις του Συνταγματικού Συμβουλίου».

Αναφορικά με το «νομοσχέδιο Ντεμπρέ» αυτό «προέβλεπε, εκτός των άλλων, “πιστοποιητικά παροχής καταλύματος” (“certificats d’hébergement”), υποχρεώνοντας κατ’αυτόν τον τρόπο όσους παρείχαν στέγη στους “χωρίς-χαρτιά” να δηλώνουν στο οικείο αστυνομικό τμήμα την αναχώρηση των φιλοξενουμένων· οποιαδήποτε αθέτηση αυτής της υποχρέωσης θα εκλαμβάνόταν ως “αδίκημα φιλοξενίας”. Αυτό το μέτρο σπληνιτεύει εξ αρχής ο Ντερριντά. Η αντίδραση ήταν άμεση: μετά την έκκληση για “πολιτική ανυποταξία” —που την υπέγραψαν πενήντα εννέα κινηματογραφιστές— εκατό χιλιάδες διαδηλωτές θα εκφράσουν μαχητικά την αγανάκτησή τους στις 22 Φεβρουαρίου 1997, στο Παρίσι, για να υπερασπιστούν το “καθήκον φιλοξενίας” και το “δικαίωμα στη φιλοξενία”. Τελικά, ο “νόμος Ντεμπρέ” της 24ης Απριλίου 1997 για τη μετανάστευση θα αναθεωρήσει το σχέδιο για τα “πιστοποιητικά παροχής καταλύματος”, (Jacques Derrida, Πέραν του κοσμοπολιτισμού, μτφρ.-σημ. Βαγγέλης Μπιτωώρας, Αθήνα: Κριτική, 2003, σ. 138, 139, υποσ. 9, 12).

7. Τον Ιούνιο του 1997 ανήλθε στην εξουσία η κυβέρνηση της «πληθυντικής Αριστεράς», υπό την πρωθυπουργία του Λιονέλ Ζοσπέν. Στις 11 Μαΐου 1998 ψηφίστηκε νέος νόμος για τη μετανάστευση, ο λεγόμενος «νόμος Σεβενεμάν», ο οποίος ουσιαστικά περιοριζόταν σε μικρές επιδιορθώσεις του προηγούμενου σχετικού «νόμου Ντεμπρέ». Τα όσα λέει σε αυτό το σημείο της συνέντευξής του ο Ντερριντά αποτελούν αντίδραση στο νομοσχέδιο του τότε υπουργού των Εσωτερικών της Γαλλίας Jean-Pierre Chevènement.

των υποσχέσεων, διαπαιδαγώγηση του πολίτη (είναι ανάγκη να υπενθυμίσουμε, για παράδειγμα, ότι ο αριθμός των μεταναστών δεν είναι αυξητικός —ούτε απειλητικός, κάθε άλλο— εδώ και πολλές δεκαετίες).

2. Εντός των ορίων που επισήμως ισχύουν, οι υπεσχημένες διαδικασίες νομιμοποίησης μοιάζουν αργές και στοιχειώδεις, μέσα σε μια θλιβερή, τεταμένη, στενόχωρη ατμόσφαιρα. Εξ ου και η ανησυχία εκείνων που, χωρίς να ζητούν το ολοκληρωτικό άνοιγμα των συνόρων, έχουν συνηγορήσει υπέρ μιας άλλης πολιτικής, και μάλιστα το έχουν κάνει στηριζόμενοι σε αριθμούς και στατιστικές (εκκινώντας από εργασίες, δοκιμασμένες από ειδικούς και ομάδες σχετικές με το ζήτημα, που εργάζονται σ' αυτόν ακριβώς τον τομέα εδώ και πολλά χρόνια), «με υπεύθυνο τρόπο», και όχι «ανεύθυνο», όπως τόλμησε να πει, νομίζω, ένας από εκείνους τους υπουργούς που υπολογίζουν λίγο ως πολύ σωστά, σήμερα —κι αυτό είναι πάντα κακός οiwόνός— τις παρεκτροπές τους και τις «φράσεις σλόγκαν» [*petites phrases*]. Το κρίσιμο όριο, αυτό που κρίνει μια πολιτική, περνά ανάμεσα από τον «πραγματισμό», ή ακόμη και τον «ρεαλισμό» (αναπόφευκτο για μια αποτελεσματική στρατηγική), και την αμφιλεγόμενη άλλη όψη του, τον καιροσκοπισμό.

Μετάφραση: Γεράσιμος Κακολύρης

Ο **Ζακ Ντερριντά** γεννήθηκε στις 15 Ιουλίου 1930 στο Ελ Μπιάρ της Αλγερίας από γαλλοεβραίους γονείς και απεβίωσε στο Παρίσι στις 9 Οκτωβρίου 2004. Δίδαξε αρχικά φιλοσοφία στη Σορβόνη, στη συνέχεια στην *École normale supérieure*, και από το 1983 στην *École des hautes études en sciences sociales*. Επίσης, δίδαξε σε πολλά ευρωπαϊκά και αμερικανικά πανεπιστήμια ως επισκέπτης καθηγητής. Το όνομα του Ντερριντά έχει ταυτιστεί με αυτό που έχει γίνει παγκοσμίως γνωστό ως «αποδόμηση» (*déconstruction*). Στα ελληνικά έχει μεταφραστεί σημαντικός αριθμός έργων του (βλ. σχετικά την ιστοσελίδα «Σύγχρονη Γαλλική Φιλοσοφία»: <http://www.frenchphilosophy.gr/jacques-derrida/#.WCRVSSvDx8>).

Ευχαριστώ θερμά τον Απόστολο Λαμπρόπουλο για τις πολύτιμες μεταφραστικές υποδείξεις του.

* Συνέντευξη του Ζακ Ντερριντά στον Dominique Dhombres που δημοσιεύτηκε στη γαλλική εφημερίδα *Le Monde* στις 2 Δεκεμβρίου 1997 με τον τίτλο «Il n'y a pas de culture ni de lien social sans un principe d'hospitalité». Δημοσιεύεται επίσης στο **Jacques Derrida**, *Papier Machine*, Παρίσι: Galilée, 2001, σσ. 273-277, με τον τίτλο «Le principe d'hospitalité» (Όλες οι υποσημειώσεις είναι του μεταφραστή).

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΕΥΧΟΣ 426 ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2016 10 €

Η ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Γεράσιμος Κακολύρης • Émile Benveniste • Μαρίνα Βήχου • René Schérer • Βίκυ Ιακώβου • Catherine Chaliel • Γιώργος Αυγούστης • Jacques Derrida • Marie-Eve Morin • Έλενα Νικολακοπούλου • Μίνα Καραβαντά • Ελίνα Στάικου • Βάσια Τσακίρη • Άγγελος Μουζακίτης • Σπύρος Μακρής • Φίλιππος Βασιλόγιαννης • Σπύρος Τέγος • Γιώργος Φαράκλας • Γιώργος Αραμπατζής • Γιώργος Γιαννόπουλος

Επιμέλεια αφιερώματος: Γεράσιμος Κακολύρης